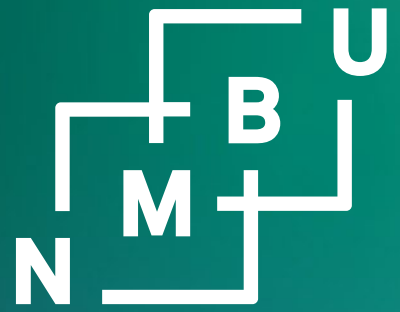

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

→ ***Marit Jørgensen Bakke**, Førsteamanuensis i Veterinær Farmakologi, NMBU-VET*
→ *Marit Bangen, Vetlis / Førsteamanuensis II i Veterinær Farmakologi, NMBU-VET*
→ *14. oktober 2025*

Parasittmidler til hund og katt: Virkestoff, bruk og miljøpåvirkning

Hvilke virkestoffer brukes til hund og katt – hvordan brukes de og hvor mye?

Hvilket potensiale er det for utslipp til miljøet og hvilke effekter har de der?

Hva kan vi lese ut av legemiddelstatistikken om bruk over tid?

Kan vi bruke informasjonen til målrettet endring i praksis til det beste for miljøet?

What's the fuzz?

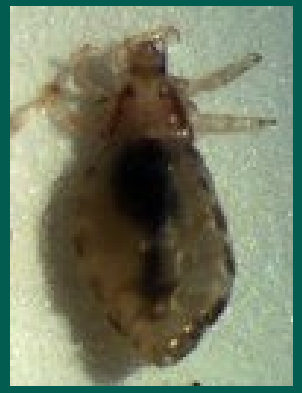

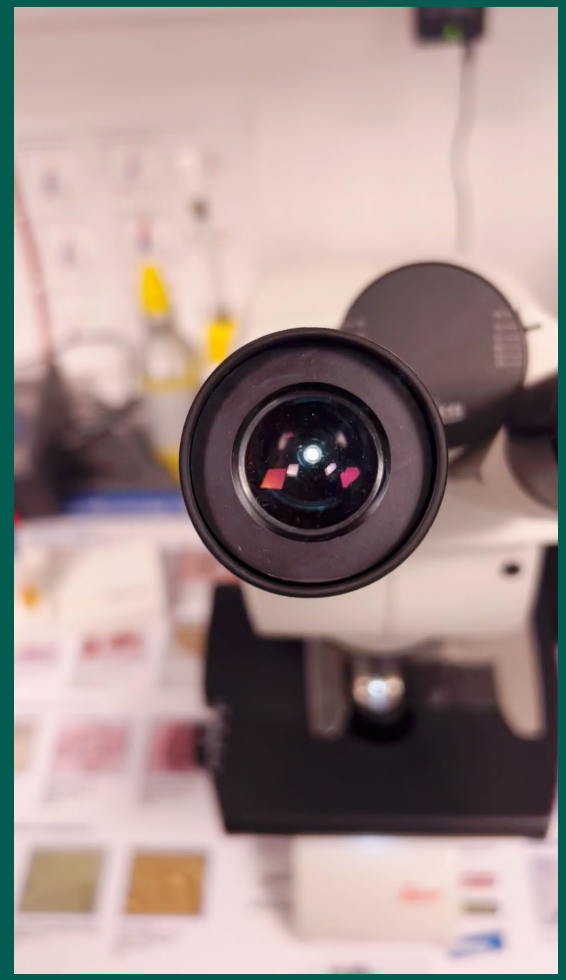

Hva må med i et bærekraftsperspektiv?

- → Biodiversitet
- → Rent vann
- → *Klima-avtrykk*
- → Optimal bruk av ressurser
- → Et godt liv for dyrene
- → Et godt liv for dyre-eiere

Hva må med i et bærekraftsperspektiv?

→ Biodiversitet
→ Rent vann
→ *Klima-avtrykk*
→ Optimal bruk av ressurser
→ Et godt liv for dyrene
→ Et godt liv for dyre-eiere

Hva styrer valg av tiltak?

→ Et godt (og enkelt?) liv for dyre-eier
→ **Et godt liv for dyrene**
→ Unngå resistensdrivende tiltak
→ Optimal bruk av ressurser
→ *Biodiversitet?*
→ *Klima?*

Hva brukes? Og hvordan?

Ektoparasittmidler	Pyretroider	Permetrin												
		Deltametrin												
		Flumetrin												
	Fipronil													
	Isoxazoliner	Lotilaner												
		Fluralaner												
		Afoksolaner												
		Sarolaner												
		Tigolaner												
	Imidakloprid													
	Emodepsid													
	s-metopren													
Endektocider	Avermektiner	Selamektin												
		Eprinomektin												
	Milbemyciner	*Moksidektin*												
		Milbemycinoksim												
Endoparasittmidler	Prazikvantel													
	Benzimidazoler	Fenbendazol												
		Febantel												
	Pyrantel													

Kursiv indikerer at det kun finnes i kombinasjonspreparater

Grossisttall fra FHI

Bruk: Forebyggende versus behandling

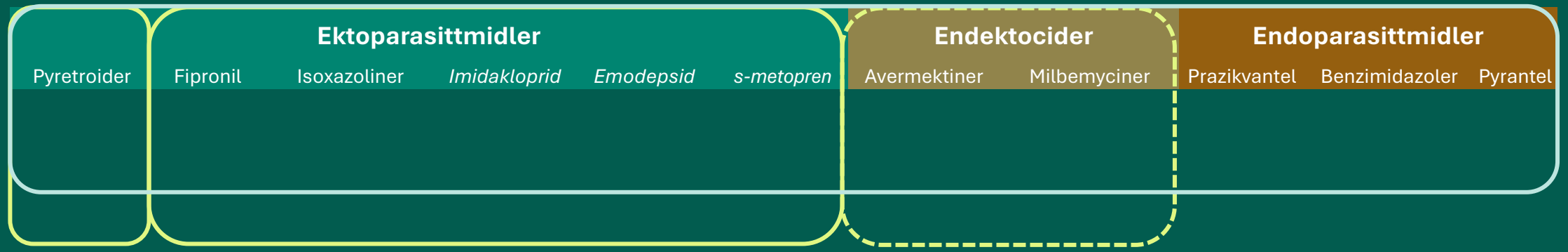

Repellerende

Drepende

Forebyggende

Behandling på diagnose

Hvor mye brukes? Salgstall fra 2014 / 2019 / 2024

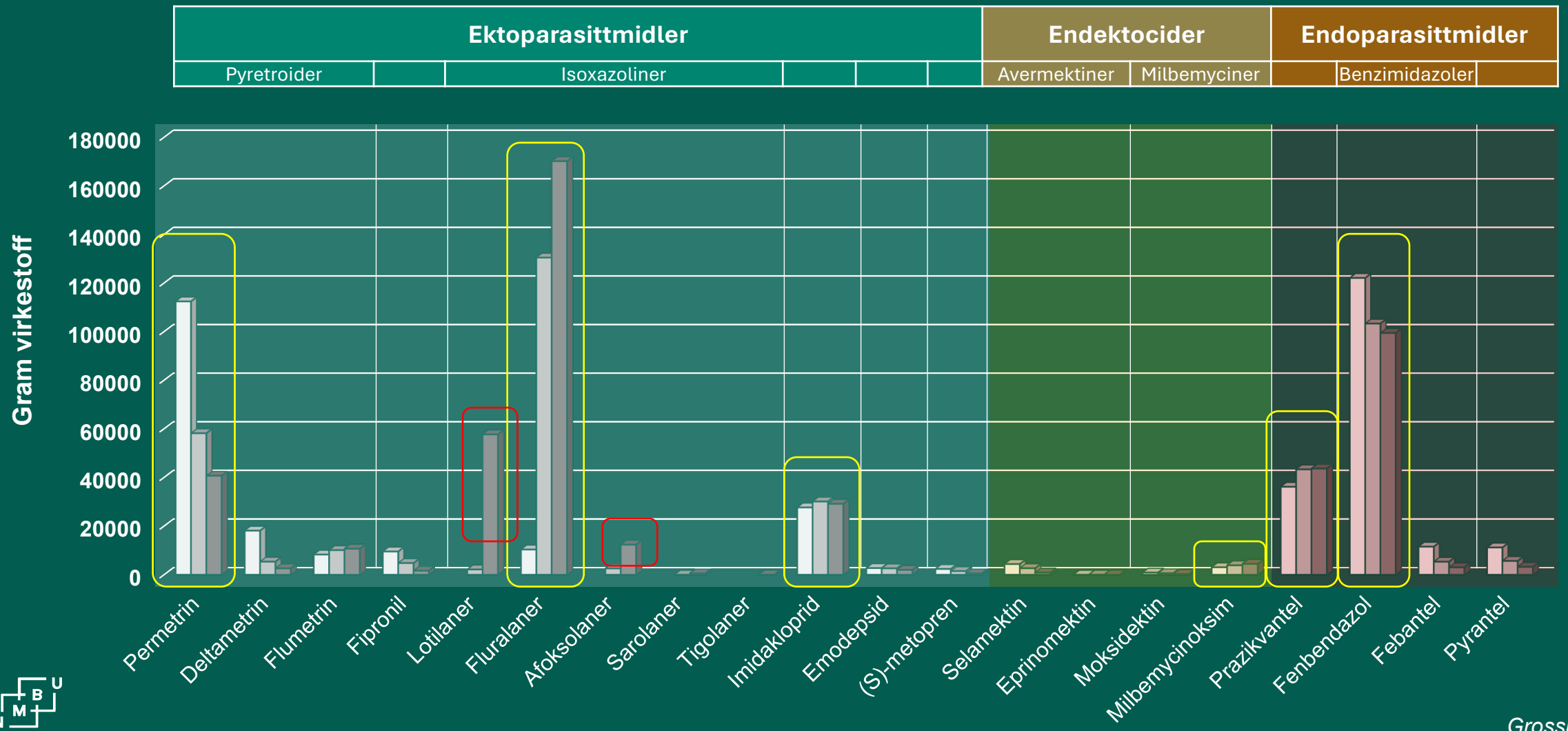

Grossisttall fra FHI

Hvordan virker de?

Ektoparasittmidler

Pyretroider | Fipronil | Isoxazoliner | *Imidakloprid* | *Emodepsid* | *s-metopren*

Endektocider

Avermektiner | Milbemyciner

Endoparasittmidler

Prazikvantel | Benzimidazoler | Pyrantel

Forstyrrer nervesignalene

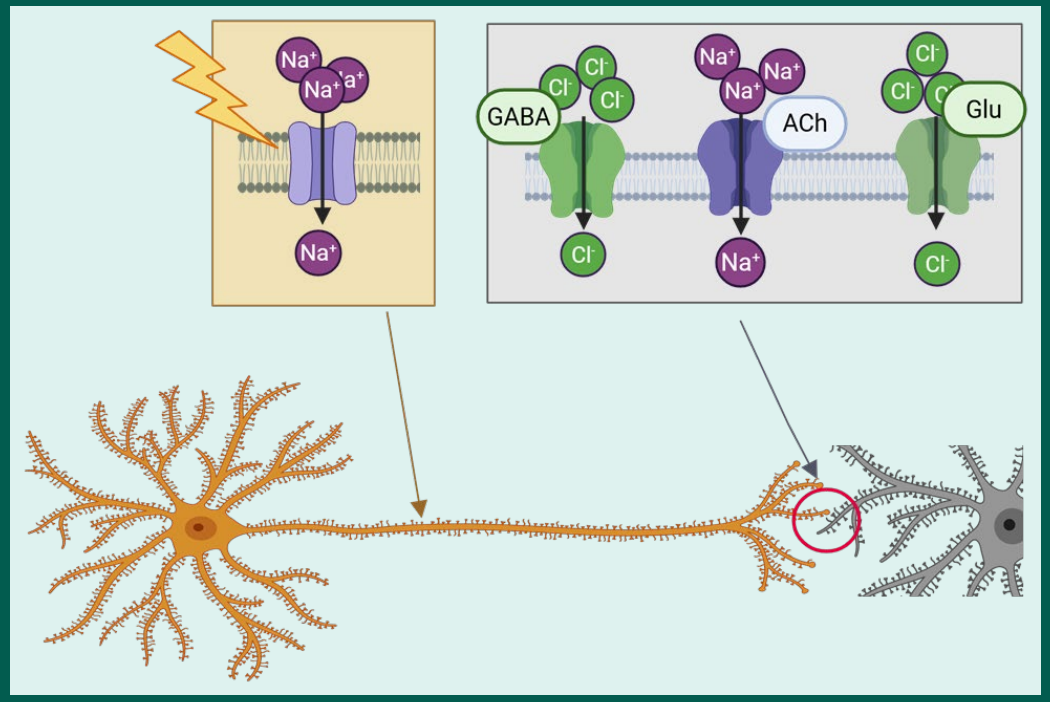

Forstyrrer kalsiumhomeostasen

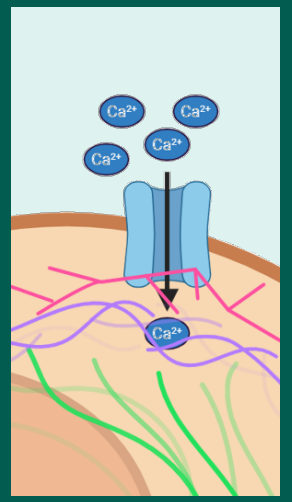

Mikrotubuli brytes ned

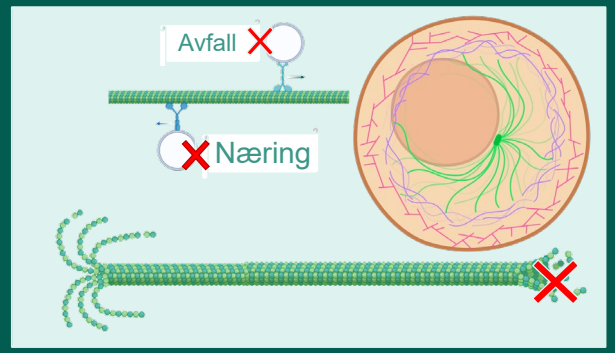

Hva med reistens?

Virker stort sett på alle artropoder, uavhengig av indikasjon. Resistensutvikling bør tas hensyn til!

Bredspektrede midler! Høyere risiko for resistensutvikling

Få alternativer dersom det utvikles resistens

Resistens hos parasitter på hund og katt er foreløpig et lite problem i Norge

Hva skjer med virkestoffet etter eksponering?

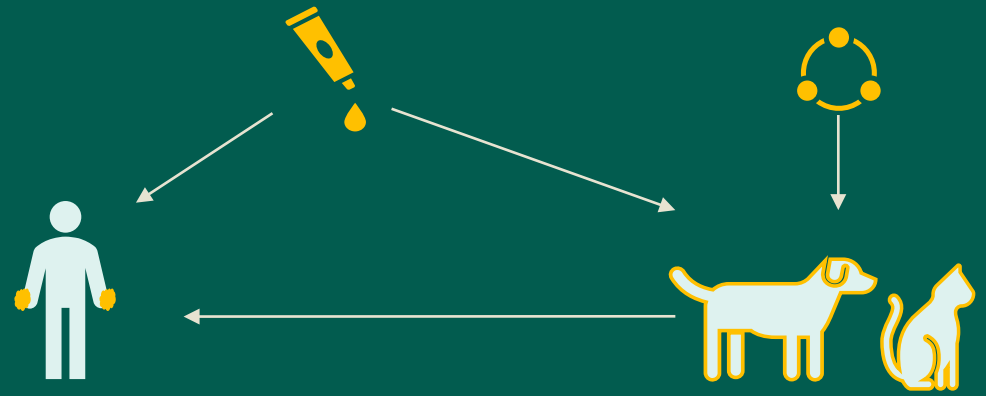

Parasittmiddel vasket av hender etter applisering eller håndtering av behandlet dyr

Parasittmiddel vasket av pels eller liggeplass

Parasittmiddel vasket av ved bading eller ved tap av pels

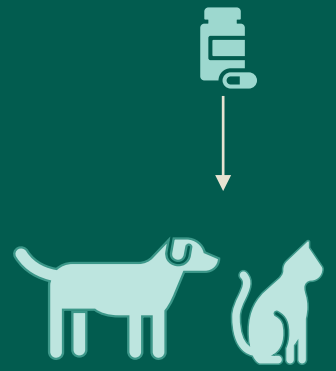

Parasittmiddel eliminert etter systemisk distribusjon

Parasittmiddel i avløpsvann

Parasittmiddel i lokalt miljø

A rapid evidence assessment of the potential risk to the environment presented by active ingredients in the UK's most commonly sold companion animal parasiticides, doi: 10.1007/s11356-022-20204-2 (2022)

Hva skjer med virkestoffet etter eksponering?

Ektoparasittmidler

Pyretroider | Fipronil | Isoxazoliner | *Imidakloprid*

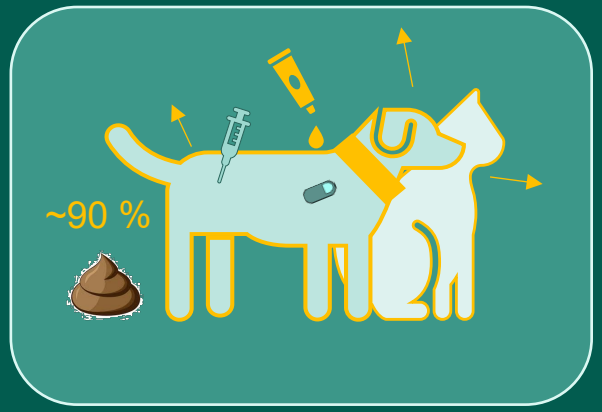

Endektocider

Avermektiner | Milbemyciner

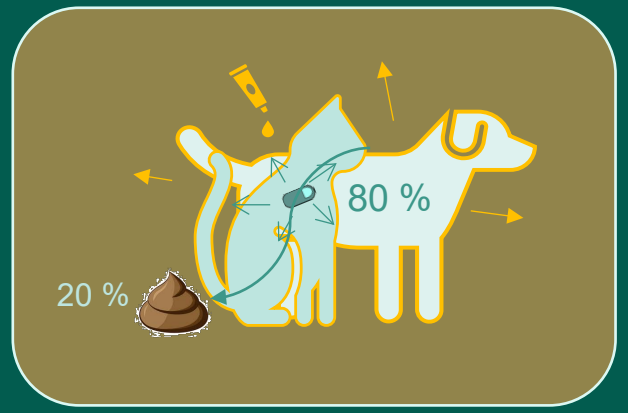

Endoparasittmidler

Prazikvantel | Benzimidazoler | Pyrantel

Hva skjer med virkestoffene i miljøet?

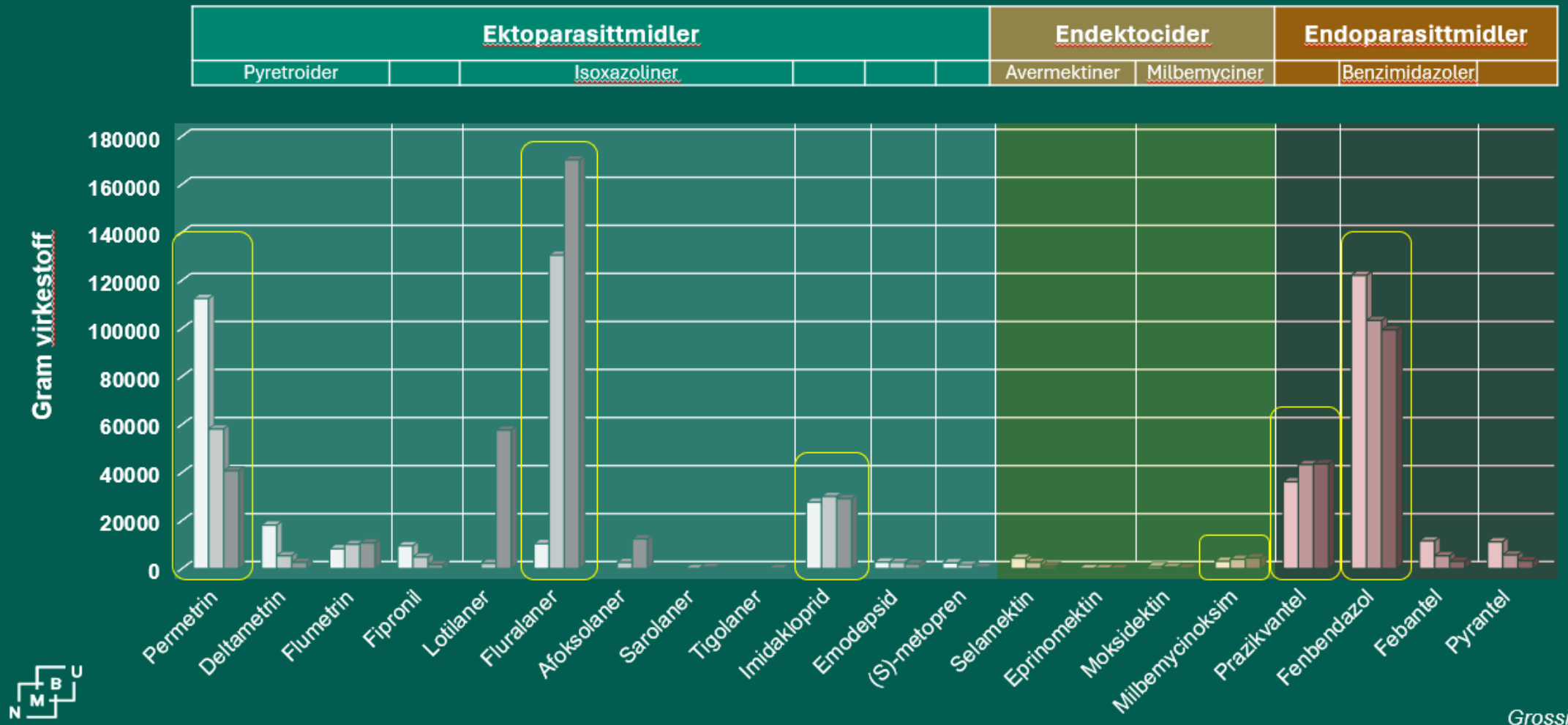

Grossisttall fra FHI

Hva skjer med virkestoffene i miljøet?

Ektoparasittmidler				Endektocider		Endoparasittmidler		
Pyretroider	Fipronil	**Isoxazoliner**	***Imidakloprid***	**Avermektiner**	**Milbemyciner**	**Prazikvantel**	**Benzimidazoler**	Pyrantel

- Brytes langsomt ned
- Svært giftige for alle invertebrater
- Særlig fare ved utslipp i overflatevann
- Fettløselige og fotostabile
- Binder seg til sedimenter og forlenger oppholdstiden i miljøet
- Fipronil og imidakloprid er ikke lenger tillatt å bruke mot skadedyr i landbruket (unntak i lukkede hus)

- Brytes langsomt ned
- Svært giftige for alle invertebrater
- Særlig fare ved utslipp i overflatevann
- Fare for organismer som lever i avføring

- Prazikvantel havner i liten grad i miljøet
- Pyrantel ikke særlig løselig i vann
- Benzimidazoler og pyrantel utgjør størst risiko for organismer som lever på avføringen

Hva skjer med virkestoffene i miljøet?

Ektoparasittmidler

Pyretroider Fipronil **Isoxazoliner** ***Imidakloprid***

Endektocider

Avermektiner **Milbemyciner**

Endoparasittmidler

Prazikvantel **Benzimidazoler** Pyrantel

Veterinary Parasitology 339 (2025) 110557

Contents lists available at ScienceDirect

Veterinary Parasitology

journal homepage: www.elsevier.com/locate/vetpar

Antiparasitics against ectoparasites in small animals– important pharmaceutical substances or underestimated environmental hazards?

Anja Joachim [a,*], Lucy J. Robertson [b], Ezio Ferroglio [c], Wolfgang Bäumer [d,e], Michael Leschnik [f]

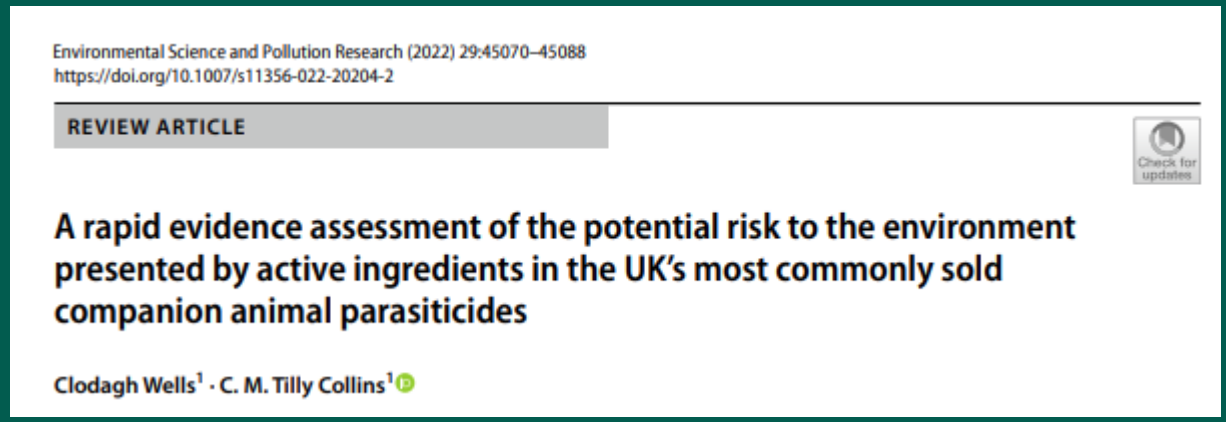

Environmental Science and Pollution Research (2022) 29:45070–45088
https://doi.org/10.1007/s11356-022-20204-2

REVIEW ARTICLE

A rapid evidence assessment of the potential risk to the environment presented by active ingredients in the UK's most commonly sold companion animal parasiticides

Clodagh Wells[1] · C. M. Tilly Collins[1]

Science of The Total Environment

Volume 755, Part 1, 10 February 2021, 143560

Potential role of veterinary flea products in widespread pesticide contamination of English rivers

Rosemary Perkins [a], Martin Whitehead [b], Wayne Civil [c], Dave Goulson [a]

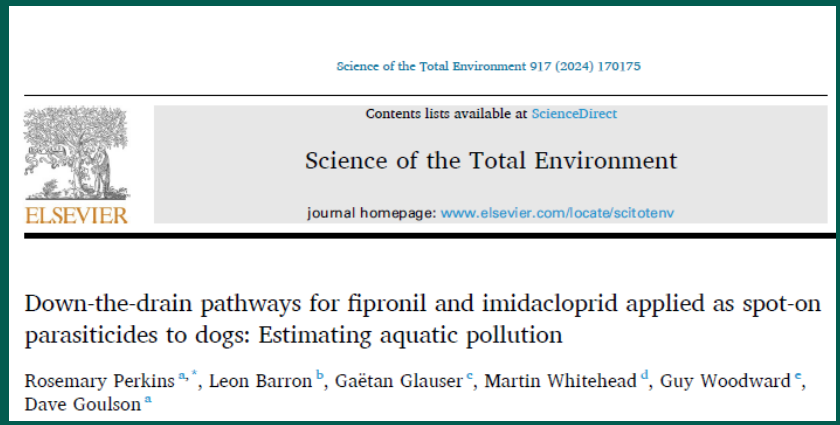

Science of the Total Environment 917 (2024) 170175

Contents lists available at ScienceDirect

Science of the Total Environment

journal homepage: www.elsevier.com/locate/scitotenv

Down-the-drain pathways for fipronil and imidacloprid applied as spot-on parasiticides to dogs: Estimating aquatic pollution

Rosemary Perkins [a,*], Leon Barron [b], Gaëtan Glauser [c], Martin Whitehead [d], Guy Woodward [c], Dave Goulson [a]

Risiko i akvatiske organismer på bruk

Ektoparasittmidler						Endektocider		Endoparasittmidler		
Pyretroider	Fipronil	Isoxazoliner	*Imidakloprid*	*Emodepsid*	*s-metopren*	Avermektiner	Milbemyciner	Prazikvantel	Benzimidazoler	Pyrantel

Potensiell vannmengde som kan ødelegges av solgt mengde i 2024

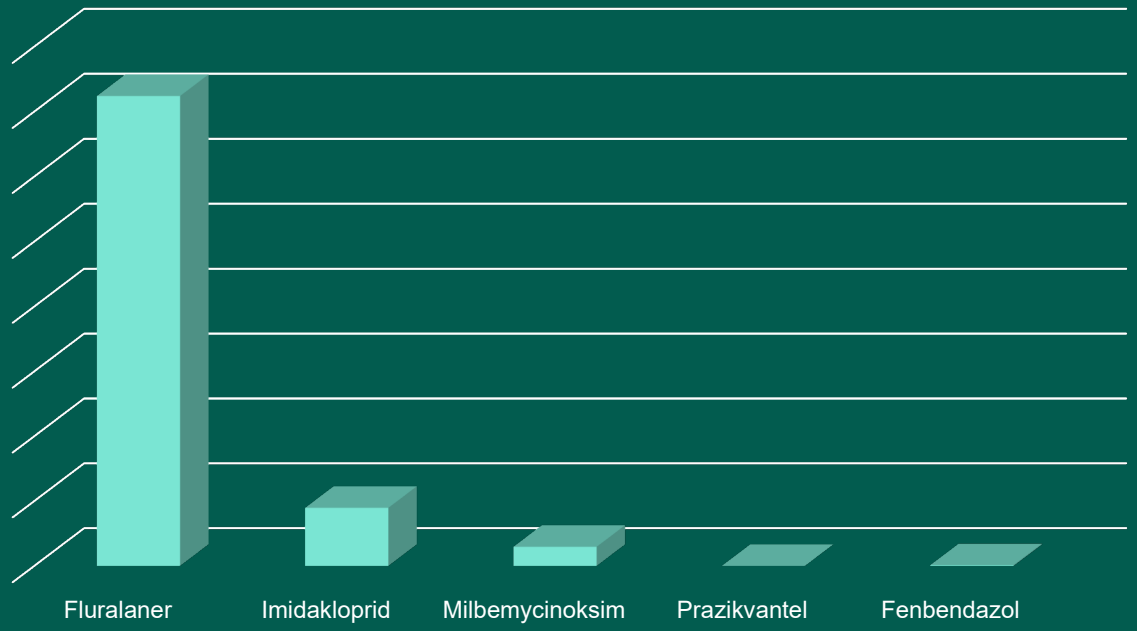

Fluralaner: 10 x

Grossisttall fra FHI, EMA

Hvilke midler utgjør «mest brukt»?

Ektoparasittmidler						Endektocider		Endoparasittmidler		
Pyretroider		Isoxazoliner				Avermektiner	Milbemyciner		Benzimidazoler	

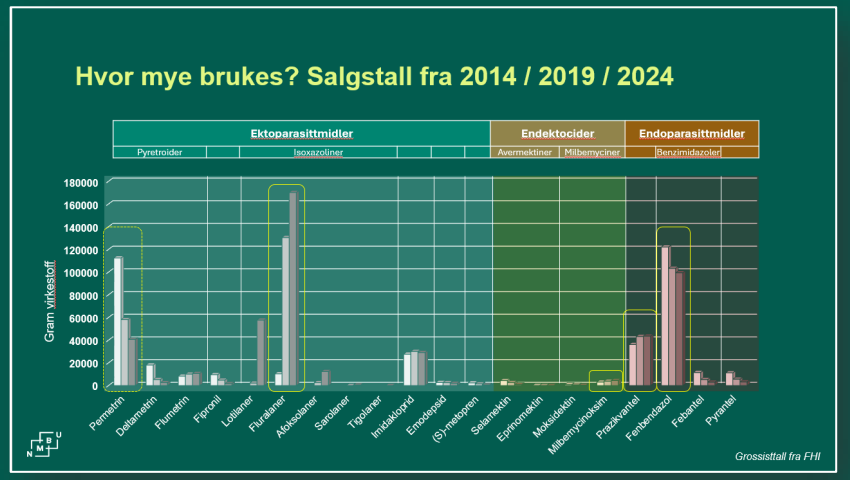

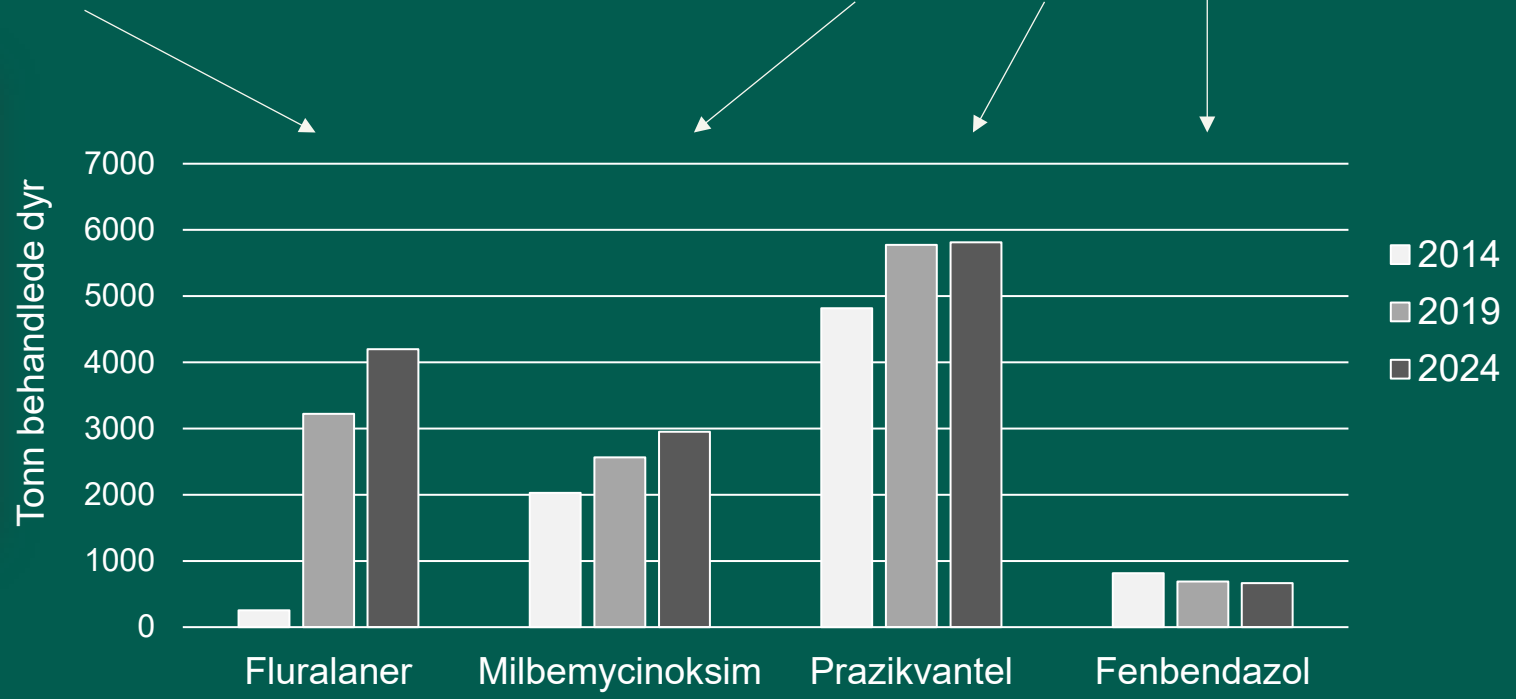

Grossisttall fra FHI

Bruk av preparater som inneholder prazikvantel

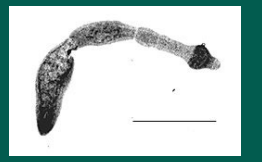

Echinococcus spp.

Ektoparasittmidler						Endektocider		Endoparasittmidler		
Pyretroider	Fipronil	Isoxazoliner	*Imidakloprid*	*Emodepsid*	*s-metopren*	Avermektiner	Milbemyciner	Prazikvantel	Benzimidazoler	Pyrantel

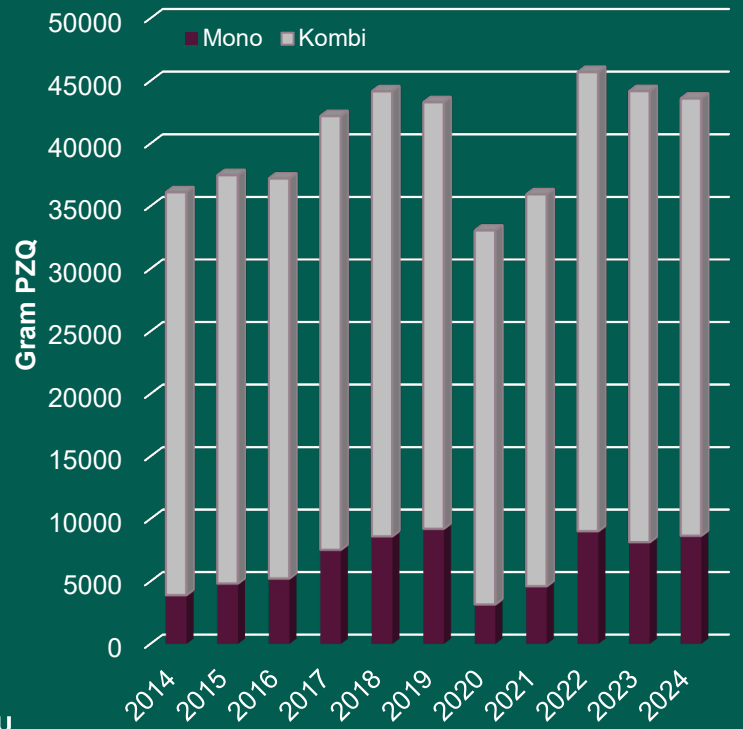

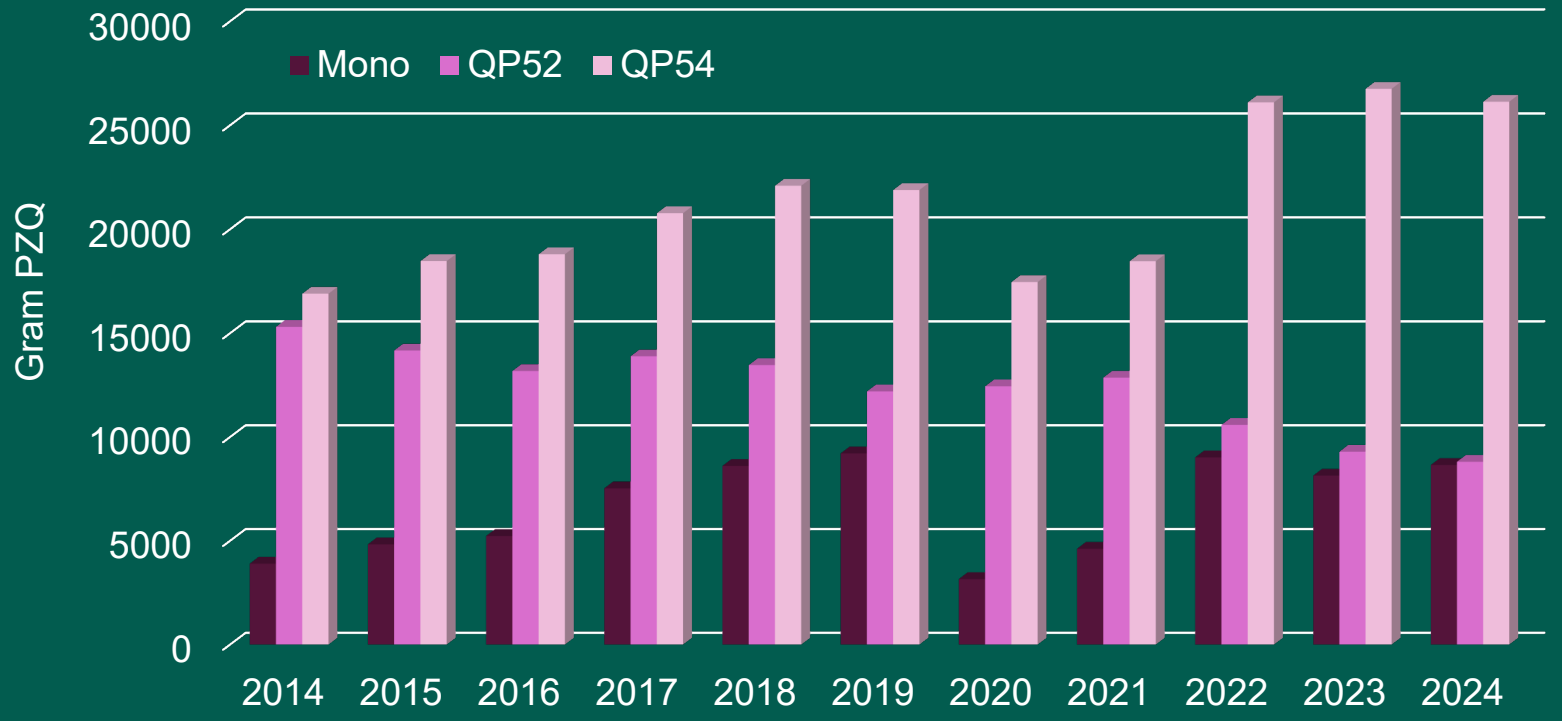

Oppsummert for prazikvantel

Relativt trygt middel å bruke for miljøet!

→ Lite slippes ut i miljøet pga ekstensiv metabolisme (unntak for spot-on til katt!)

→ Miljøtoksisk mindre potent enn andre midler

Er det et overforbruk vi kan komme til livs?

→ Lovpålagt bruk mot revens dvergbendelorm – kan vi diskutere nødvendigheten av dagens strategi?

Liten fare for resistensutvikling – trygt å bruke for dyr og mennesker

→ Smalspektret middel med lite kjent resistens

→ Brukes oftest på diagnose

Oppsummert for milbemycin

Stor fare for alvorlige miljøkonsekvenser!

→ Det meste havner uforandret i miljøet eller i avløpsvann

→ Persistente forbindelser, ofte akkumulering i sedimenter og jord

→ Miljøtoksisk relativt potent, både for akvatiske organismer og insekter

Er det et overforbruk vi kan komme til livs?

→ Bruk av kombinasjonspreparater er økende, ofte basert på indikasjon for prazikvantel!

Stor fare for resistensutvikling – relativt trygt å bruke for dyr og mennesker

→ Svært bredspektret middel med stor fare for resistensutvikling

→ Særlig indisert ved hjerteorm

→ Bivirkninger kan forekomme, særlig hos unge dyr

Flått-profylakse HVORFOR?

→ Dyrene kan bli syke av overførbare patogener

Ja, men...

→ Dyrene kan ta med seg flått hjem og øke risikoen for sykdom hos eier

Ja, det er vist at dyre-eiere er overrepresentert i statistikken. Men risikoen for å bli syk er likevel relativt lav.

Eiere som bor i utsatte områder bør uansett sjekke seg regelmessig

Flått kan fjernes mekanisk

TBE-vaksine er tilgjengelig

Repellerende versus drepende midler

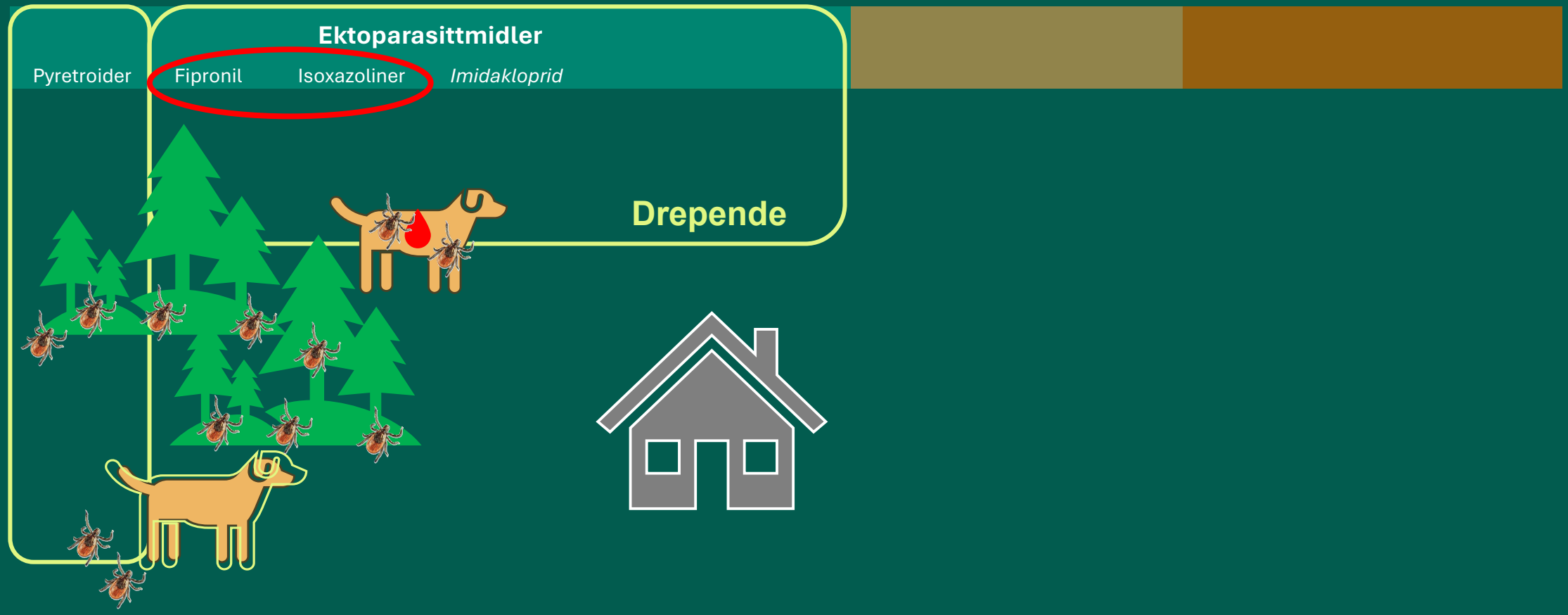

Repellerende versus drepende midler

Ektoparasittmidler

Pyretroider | Fipronil | Isoxazoliner | *Imidakloprid*

Drepende

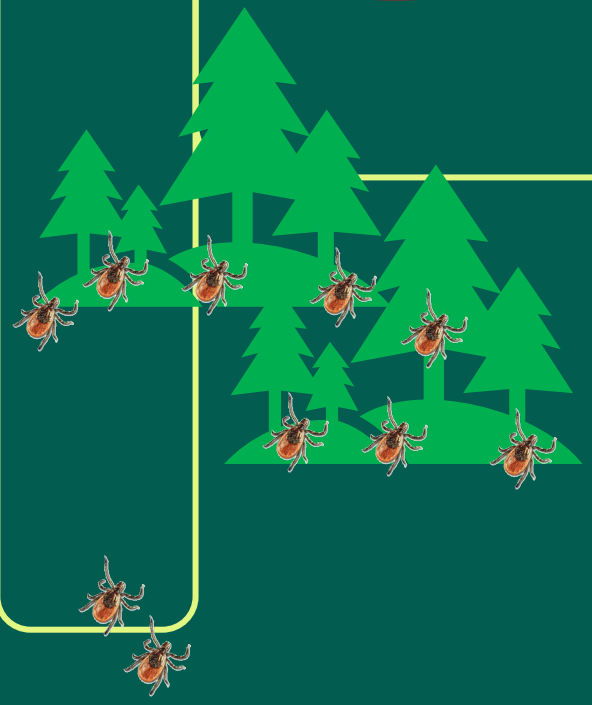

Repellerende

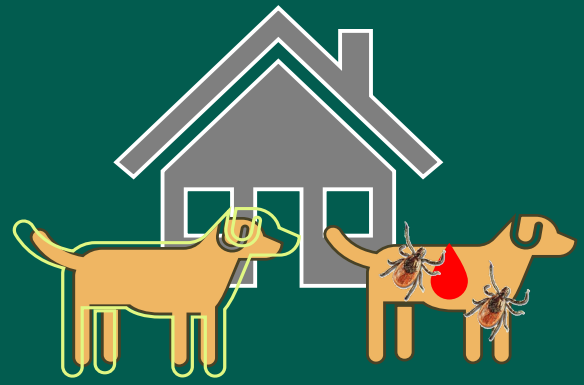

Bruk av flåttprofylakse - salgstall

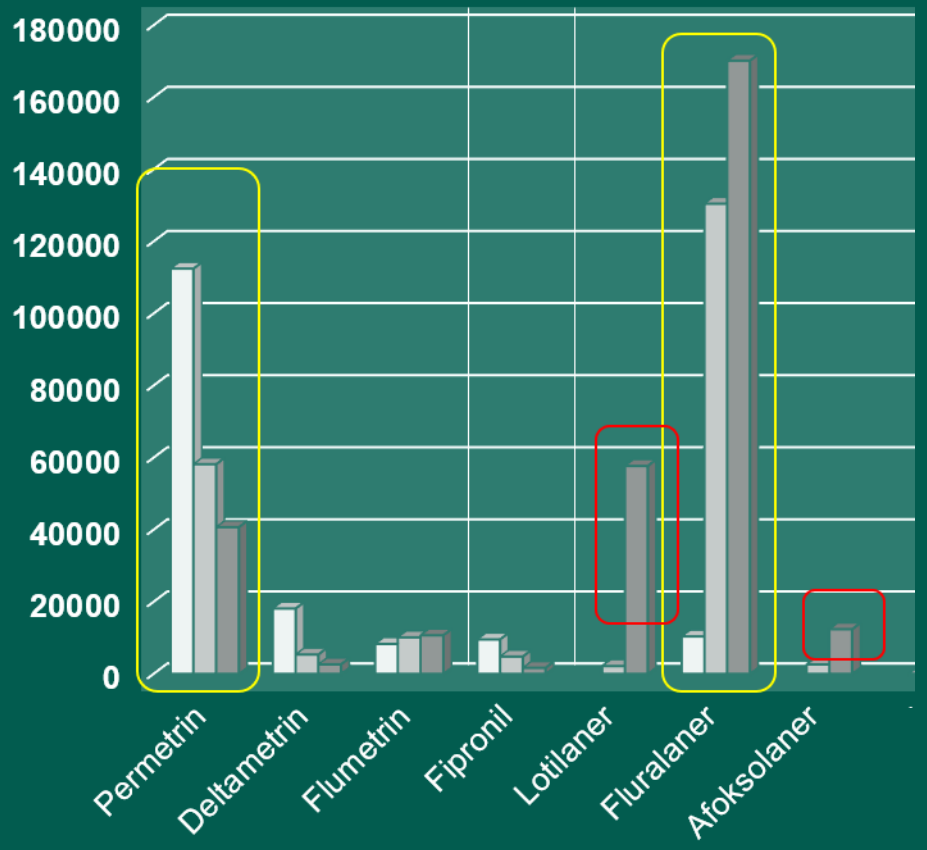

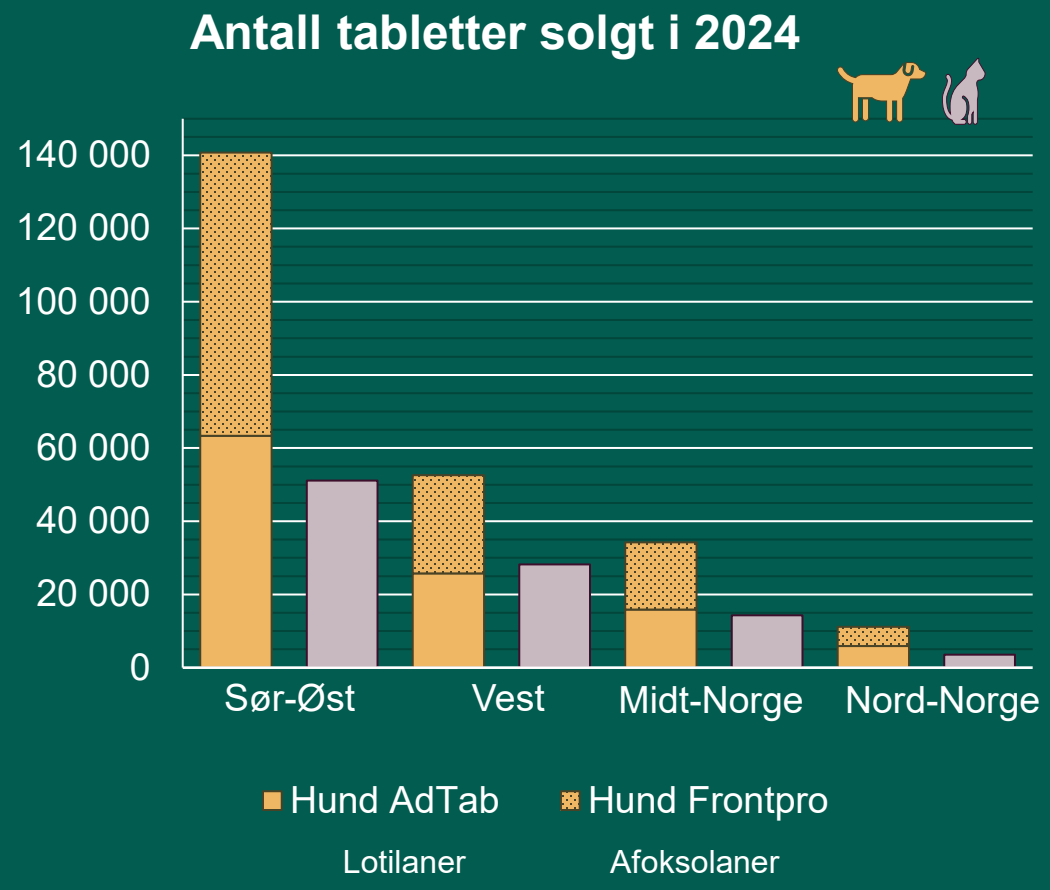

Grossisttall fra FHI

Pyretroider

Stor fare for alvorlige miljøkonsekvenser!

→ Havner uforandret i miljøet eller i avløpsvann

→ Persistente forbindelser, ofte akkumulering i sedimenter og jord

→ Miljøtoksisk svært potent, både for akvatiske organismer og insekter

Stor fare for resistensutvikling

→ Svært utbredt på verdensbasis

Relativt trygt å bruke for dyr og mennesker

→ Bivirkninger kan forekomme, særlig hos unge dyr

→ Ikke så godt egnet til katt (unntak: halsbånd)

Isoxaxoliner

Stor fare for alvorlige miljøkonsekvenser!

→ Havner uforandret i miljøet eller i avløpsvann

→ Persistente forbindelser, ofte akkumulering i sedimenter og jord

→ Miljøtoksisk svært potent, både for akvatiske organismer og insekter

Usikker fare for resistensutvikling

→ Lite beskrevet, relativt ny gruppe ektoparasittmidler

Trygt å bruke for dyr og mennesker

→ Få bivirkninger

Oppsummert for flåttprofylakse

Stor fare for alvorlige miljøkonsekvenser uansett hva man velger!

<u>Men vi kan gjøre noe for å redusere miljørisiko:</u>

→ Ved bruk av tabletter (isoxazoliner) er mesteparten konsentrert i avføringen - **Plukk opp!**

→ Anbefalt å ikke la dyret bade de tre første dagene etter topikal behandling

Er det et overforbruk vi kan komme til livs?

→ Er all flåttprofylakse nødvendig???

→ Er flåttprofylakse nødvendig alle steder i Norge?

→ Gjør reseptfrie midler noe med holdningene til bruk?

→ Er pakninger med 3 tabletter hensiktsmessig? Brukes alle?

→ Kan vi justere doseringen av isoxazoliner?

Kilder

- Grossistbaserte salgstall fra Folkehelseinstituttet
- https://www.felleskatalogen.no/medisin-vet/
- http://vetlis.no/
- https://vetsustain.org/resources
- https://www.ema.europa.eu/en/environmental-risk-assessment-ectoparasiticidal-veterinary-medicinal-products-used-cats-and-dogs
- https://www.mattilsynet.no/dyr/kjaeledyr/reise-med-kjaeledyr/fra-sverige-til-norge-med-hund
- https://www.dmp.no/globalassets/documents/veterinarmedisin/terapianbefalinger/endoparasittbehandling-av-hund-og-katt.pdf
- https://www.dmp.no/
- https://flattsenteret.no/
- A rapid evidence assessment of the potential risk to the environment presented by active ingredients in the UK's most commonly sold companion animal parasiticides – PMC (2022)